

Methodology. The theoretical and methodological basis of the research is investigation of general and age psychological role of the individual in the development of social environment. Based on the methods of the search-analytical study, attention has been focused on the developing creativity methods as integration unit of the educational impact, which is a certain combination of operational and material means and methods of using them in the context of learning conditions and is aimed at achieving a specific goal. Attention has been drawn to the scenario-contextual, reflexive, information-cognitive, creativity developing techniques.

Results. The role modeling choice has been justified as it is a pedagogical device related to a group of active ways of teaching practical pedagogy and forming a creative personality. The reflexive methods have been systematized: reception of information ranking, reception of the empathy formation, value analysis of the pedagogical situation. It has been proved that information-cognitive techniques are methods of transcoding information, using "information gap", creatively developing techniques are under discussion, as a problematic task. It has been concluded that the methods of developing the pedagogical creativity of students are of educational and sociocultural orientation, serve as ways of implementing interactive methodology. They provide a combination of motivated, purposeful, professional practice in cognitive, research, informative, value-oriented sociocultural and reflexive activities, during which pedagogical knowledge, humanistic value orientations, tolerance and empathy of students are formed, and their moral and spiritual aesthetic needs, along with social experience are expanded. Scientific novelty consists in the systematization and justification of the methods of development of pedagogical creativity.

The practical significance lies in the fact that the use of the provisions substantiated in the article will contribute to the effectiveness of forming the future teachers professional competence and organization of educational process at the university.

Key words: creativity, future teacher, methods of developing creative abilities, scenario-contextual, reflexive information-cognitive, creativity developing techniques.

УДК 316.483

ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ ОСОБИСТОСТІ У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУЦІ

БЕРЕЗОВСЬКА Л.І.

Мукачівський державний університет

У статті висвітлюються результати розгляду досліджень внутрішньоособистісних конфліктів з позицій вітчизняної психологічної науки. Вивчення внутрішньоособистісних конфліктів, вироблення засобів психологічного захисту від них залишається актуальною у сучасній вітчизняній психологічній теорії та практиці. За використання методів теоретичного аналізу, порівняння, узагальнення розглянуто поняття, вислови та умови виникнення внутрішньоособистісних конфліктів. Зазначено, що внутрішньоособистісний конфлікт може виникнути за умов: подразник, що діє на організм є занадто сильним, завдання дуже важким й організм не в силі адекватно прореагувати; одна або інша тенденція (потяг) індивіда не може визначитися через зовнішні заборони, протидію соціального середовища й сформованості в особистості соціальних установок та навичок; у поведінці особистості зіштовхуються дві протилежно спрямовані, потужні тенденції, які заперечують одна одну. Виділено види внутрішньоособистісних конфліктів: мотиваційний та моральний конфлікти, конфлікт нереалізованого бажання або комплекс неповноцінності, рольовий та адаптаційний конфлікти, конфлікт неадекватної самооцінки, невротичний конфлікт. Представлено характеристики зазначених видів внутрішньоособистісних конфліктів. Проаналізовано внутрішньоособистісний конфлікт як мотиваційний конфлікт, конфлікт мотивів; як рольовий конфлікт, «конфлікт ролей». Зазначено декілька видів внутрішньоособистісного рольового конфлікту: міжрольовий конфлікт, внутрішньорольовий та конфлікт ставлення індивіда до виконуваних ролей. Представлено характеристику внутрішньоособистісного морального конфлікту, що розглядається як протиріччя, яке поступово при умові неусунення розвивається поглиблюється. Розглянуто внутрішньоособистісний конфлікт в контексті формування особистості. Розглянуто внутрішньоособистісні конфлікти, які поділяють на ті, що виникають у результаті переходу об'єктивних протиріч у внутрішній світ людини (моральні, адаптаційні, рольові конфлікти) та ті, що виникають внаслідок внутрішніх протиріч особистості та передають її ставлення до навколишнього середовища (мотиваційні конфлікти, конфлікти неадекватної самооцінки).

Ключові слова: внутрішньо особистісний конфлікт, мотиваційний та моральний конфлікти, конфлікт нереалізованого бажання або комплекс неповноцінності, рольовий та адаптаційний конфлікти, конфлікт неадекватної самооцінки, невротичний конфлікт.

Постановка завдання. Соціальні, політичні та культурні зміни у суспільстві та середовищі та опосередковано впливають на формування, розвиток особистості. Не

Завжди цей вплив є позитивним. Часто особистість, стикаючись з вимогами суспільства, не може їх прийняти, не може з ним справитися, опирається їм і, як наслідок, в неї виникають внутрішньо особистісні конфлікти. Питання внутрішньоособистісних конфліктів, вироблення засобів психологічного захисту від нього є актуальною науково-практичною проблемою сучасної вітчизняної психології.

Об'єкти та методи дослідження. Про незгасаючий інтерес до внутрішньоособистісного конфлікту як психологічної проблема свідчать численні його різноаспектні дослідження. Питанню внутрішнього конфлікту присвятили свої праці не лише психологи, але й психофізіологи, психіатри, соціологи. Так, сучасне дослідження внутрішньоособистісних конфліктів пов'язане з первинною професіоналізацією особистості (Батушок М.В., Боброва Л.Г., Вадутова Ф.А., Васильєва Н.П., Вербицька Л.Ф., Герасімова І.Є., Герасіна С.В., Глуценко Я.О., Гущина Т.Ю., Дубчак Г.М., Киселєва А.В., Лобов А.А., Миклуленкова О.Е., Маланьїна Т.М., Чистяков С.А., Юрлов Ю.Н. та інші). Оpubліковано ряд праць, які стосуються питань психодіагностики, психокорекції, психотерапії та психологічного консультування внутрішньоособистісних конфліктів (Бондаренко О.Ф., Бурлачук Л.Ф., Горностай П.П., Калина Н.Ф., Лазоренко Б.П., Лисенко О.П., Шіпілов А., Юрлов Ю.Н. та інші).

Метою статті (Постановка завдання) є дослідження внутрішньоособистісного конфлікту у вітчизняній психологічній науці.

Результати та їх обговорення. Вперше внутрішньоособистісні конфлікти як психологічне явище у вітчизняній літературі ми зустрічаємо в праці О.Р.Лурія «Експериментальні конфлікти у людини». Дослідник зазначає, що внутрішньоособистісний конфлікт може виникнути за наступних трьох умов:

- подразник, що діє на організм є занадто сильним, завдання дуже важким й організм не може адекватно прореагувати;
- одна або інша тенденція (потяг) індивіда не може визначитися через зовнішні перешкоди, протидію соціального середовища й сформованості в особистості соціальних установок та навичок;
- у поведінці особистості зіштовхуються дві протилежно спрямовані, потужні тенденції, як заперечують одна одну.

Види внутрішньоособистісних конфліктів виділили Анцупов А.Я. та Шіпілов А.І. [1]. Вони зазначають, що залежно від того, які сторони внутрішнього світу особистості вступають у внутрішній конфлікт, виділяють види внутрішньоособистісних конфліктів. А саме: мотиваційний та моральний конфлікти, конфлікт нереалізованого бажання або комплекс неповноцінності, рольовий та адаптаційний конфлікти, конфлікт неадекватної самооцінки, невротичний конфлікт.

Також дослідниками представлено пояснення видів внутрішньо особистісних конфліктів. Мотиваційний конфлікту найчастіше вивчається у психоаналітичному напрямку. Ці конфлікти проходять між безсвідомими прагненнями людини, між потягом до володіння та потягом до безпеки, між двома позитивними тенденціями – класична дилема «буриданова овця» або як зіткнення різноманітних мотивів.

Моральний конфлікт або нормативний розвивається як конфлікт між бажанням та обов'язком, між моральними принципами і особистими прихильностями, між прагненнями діяти у відповідності з бажанням і вимогами суспільства, між обов'язком та сумнівами у необхідності виконувати його.

Конфлікт нереалізованого бажання або комплекс неповноцінності виникає через конфлікт між бажанням і дійсністю, яка блокує їх задоволення. Між «хочу бути таким, як інші» (референтна група) і неможливістю це реалізувати, не тільки в тих випадках коли реальність блокує реалізацію бажання, але і в результаті фізичної неможливості людини його

здійснити. Ці конфлікти виникають у результаті незадоволення своєю зовнішністю, фізичними даними і здібностями. Також до даного виду конфліктів відносяться внутрішньоособистісні конфлікти, в основі яких лежать сексуальні патології.

Рольовий конфлікт виражається у переживаннях, пов'язаних з неможливістю одночасно реалізувати декілька ролей (міжрольовий конфлікт), а також у зв'язку з різним розумінням вимог, які висувуються самою особистістю до виконання однієї ролі (внутрішньорольовий конфлікт). Це конфлікт між двома цінностями, стратегіями і смислами життя.

Адаптаційним конфлікт розуміється як в широкому сенсі, тобто який виникає на основі порушень рівноваги між суб'єктом і навколишнім світом, так і в вузькому сенсі – при порушенні процесу соціальної або професійної адаптації. Це конфлікти між вимогами дійсності і можливостями людини – професійними, фізичними, психологічними. Невідповідність можливостей особистості вимогам оточуючого або діяльності може розглядатися як тимчасова неготовність, так і нездатність виконати пред'явлені вимоги.

Конфлікт неадекватної самооцінки. Адекватність самооцінки особистості залежить від її критичності, вимогливості до себе, ставлення до успіхів та невдач. Невідповідність між домаганнями та оцінкою своїх можливостей веде до появи у людини тривожності, емоційних зривів та інше. Дані конфлікти виникають між завищеною самооцінкою і прагненням реально оцінювати свої можливості, між заниженою самооцінкою і усвідомленням об'єктивних досягнень людини, між прагненням підвищити вимоги, щоб отримати максимальний успіх і знизити вимоги, щоб уникнути невдачі.

Анцупов А.Я. та Шіпілов А.І. [1] вважають, що результатом довготривалого у часі «простого» внутрішньоособистісного конфлікту є невротичний конфлікт.

Вагомою частиною вітчизняних вчених-психологів розглядався внутрішньоособистісний конфлікт як мотиваційний конфлікт, конфлікт мотивів (Левітова М.Д., Божович Л.І., Зейгарник Б.В., Мазур Е.С., Мерліним В.С., Столін В.В., Холмогорова А.Б., Файзулаев А.А. та інші.).

Внутрішньоособистісний конфлікт як протистояння мотивів розглядає Столін В.В. [7]. Він зазначає, що дії людини, які включені в різні життєві відносини, завжди мають різний особистісний смисл: якщо відносно до одного є позитивним, то до іншого – негативним. Будь-яка дія за умови зв'язку з двома мотивами несе конфліктний смисл, при цьому одночасно один з них наближається, а інший – віддаляється. Дані конфлікти є двох типів – конфліктний смисл вчинку і конфліктний смисл «Я» (усвідомлений та неусвідомлений), які відображаються у мотиваційно-ціннісних орієнтаціях та у ставленнях до себе.

Внутрішньоособистісні конфлікти, що вони пов'язані з мотиваційними аспектами особистості проаналізовані Файзулаевим А.А. [8]. На його думку, людина здатна усвідомити, внутрішньо прийняти, реалізувати, закріпити і знову активізувати свої значущі мотиваційні джерела поведінки залежно від рівня протікання процесу мотивації. При блокуванні етапів формування мотивації виникають мотиваційні критичні стани – внутрішні мотиваційні конфлікти особистості, які виникають при блокуванні як позитивно, так і негативно значимих для особистості мотиваційних тенденцій.

У даному руслі внутрішньоособистісний конфлікт розглянуто Мерліним В.С. [5]. Дослідник даний конфлікт вважає результатом гострого незадоволення глибинних і актуально важливих мотивів та ставлень особистості. Тобто внутрішньоособистісний конфлікт це стан більш або менш тривалої дезінтеграції особистості, яка виражається у загостренні існуючих раніше або у виникненні нових протиріч між різноманітними сторонами, властивостями, відношеннями і діями особистості. Характерним для внутрішніх конфліктів є те, що в психічному конфлікті змінюються попередні і формуються нові відносини особистості, змінюється сама структура особистості.

Розгляд внутрішньоособистісного конфлікту в контексті формування особистості здійснювався рядом вітчизняних вчених. Так, О.М.Леонтьєв [4] розглядаючи внутрішньоособистісний конфлікт з позицій діяльнісного підходу у контексті становлення особистості, вважав, що з формуванням нових, значимих відносин, цінностей і мотивів у людини розширюються межі полімотивованості поведінки і діяльності. Свідомість вже не може лише орієнтувати ті чи інші дії суб'єкта, а повинна також відображати ієрархію їх зв'язків. Це відображення вимагає особливого внутрішнього руху свідомості, яке полягає у співвідношенні мотивів один з одним.

Згідно поглядів Донченко О.О. і Титаренко Т.М. [3] основою внутрішньоособистісного конфлікту є протиріччя, яке виникає в особистості на різних етапах життя і яке є необхідним фактором саморозвитку особистості як суб'єкта життя. Внутрішньоособистісні конфлікти частіше всього конфлікти самосвідомості людини. Стан даного конфлікту виникає внаслідок порушення відповідності між трьома сферами особистості: операційною, мотиваційно-цільовою, змістовною. У людини під впливом певних обставин виникають певні протиріччя, розбіжності між реальним та ідеальним образом самого себе. Це породжує ілюзії самосвідомості, яка є епіцентром виникнення протиріч.

Шапарь В.Б. [11] розглядає внутрішньоособистісний конфлікт як породження бівалентних прагнень суб'єкта, протиріччя та конфлікти між різними сферами особистості.

Фанталова О.Б. [9] у поняття внутрішньоособистісного конфлікту вкладає стан розриву між потребою у досягненні внутрішньозначимих ціннісних об'єктів і можливістю їхнього досягнення в реальності, невідповідністю між тим що є, і тим, що має бути, між тим, що хоче особистість і тим, що має, між тим, що хоче людина і що може.

Ряд психологів розглядали внутрішньоособистісний конфлікт як «рольовий конфлікт, конфлікт ролей». Так, Кон І.С. вважає, що існує декілька видів внутрішньоособистісного рольового конфлікту: міжрольовий конфлікт, внутрішньорольовий та конфлікт ставлення індивіда до виконуваних ролей.

При міжрольовому конфлікті різні рольові позиції особистості (і відповідно до них рольова поведінка) виявляються несумісними, суперечливими, що перетворюється для людини в серйозну психологічну проблему. Наприклад, роль керівника передбачає контроль за підтриманням дисциплінарних та інших вимог членами його групи, що може легко вступати у протиріччя з його позицією, якщо відносини між ним і його співробітниками дружні; протиріччя між професійною та сімейною ролями.

При внутрішньорольовому конфлікті кожна «соціальна роль» є взаємовідношенням, яке його учасники можуть визначити й визначають по-різному. Конфліктне ставлення індивіда до виконуваних ролей, розуміється як така ситуація при якій «ставлення індивіда до виконуваних ролей вибірково: одні функції й види діяльності сприймаються як органічні, центральні, невіддільні від власного «Я», інші як – більш – менш зовнішні, периферійні, «стучні». При будь-якій перебудові рольової системи відбуваються відповідні зміни в образі «Я». Не компенсована за рахунок одержання нових, рівнозначних або кращих ролей втрата соціально й особистісно значимих ролей переживається, зазвичай, болісно. Наприклад, при виході на пенсію людина міняє свою соціальну роль, нерідко не може знайти себе у новій ситуації, вважає себе непотрібною, відчуває дискомфорт, переживає.

Мерлін В.С. [5] дає інтерпретацію внутрішньоособистісного конфлікту як конфлікту ролей. Він вважає, що причинами конфлікту «Я роль» є протиріччя, які виникають між вимогами ролі і можливостями особистості, коли або через нездатність людини відповідати вимогам ролі (наприклад, займати посаду, яка передбачає необхідність приймати швидко, без вагань рішення, що їй не властиве), або через небажання відповідати своїй ролі виникає проблема вибору. Людина може або вибрати роль і зрадити себе, або відмовитися від ролі.

або ж знайти компромісний спосіб зняття або послаблення цього протиріччя. Суб'єктивні переживання, які виникають у людини у подібній ситуації, є конфліктом «Я-роль» особистісно-рольовим. Тобто конфлікт «Я роль» є «конфліктом обов'язку і особистісних мотивів».

Альошина Ю.Г. та Лекторська Е.В. [10] зазначають, що типовим показником рольового внутрішньоособистісного конфлікту у працюючої жінки є «почуття провини перед сім'єю». При цьому життєва ситуація жінок з високим рівнем рольового конфлікту є менш визначеною і стабільною.

При порушенні моральних принципів самою особою або відносно неї, або є сумнів щодо необхідності дотримуватися них у людини проявляється протиріччя, яке поступово за умови неусунення розвивається, поглиблюється, зароджуючи стан внутрішньоособистісного конфлікту. Даний внутрішньоособистісний конфлікт розуміється вченими як конфлікт моральний.

Скалепов О.І. [10] моральний внутрішньоособистісний конфлікт визначав як кризову ситуацію, в якій відповідне гостре моральне протиріччя досягло вищої фази свого розвитку, що проявляється зіткненням інтересів і в якій суб'єкту необхідно зробити вибір однієї з двох взаємозаперечних моральних цінностей.

Внутрішній конфлікт може проявлятися у вигляді однієї із критичних життєвих ситуацій. У результаті зіткнення двох самостійних цінностей, які відбиті у свідомості особистості у вигляді внутрішніх спонукань виникає конфлікт, який проходить у формі особливого ціннісного переживання. Щирість цінності принципів та мотивів, якими керується в житті суб'єкт, ставиться під сумнів, що є показником внутрішньоособистісного конфлікту. Такий внутрішній конфлікт розглядали поряд зі стресом, фрустрацією та кризою. [2; 10]

Висновки. На основі зробленого аналізу робіт вітчизняних психологів з питань внутрішньоособистісного конфлікту можна зробити висновки:

1) внутрішньоособистісний конфлікт визначається як зіткнення протилежних тенденцій, потреб, принципів, інтересів, мотивів, невідповідність між можливостями та бажаннями особистості, між образами «Я реального» та «Я ідеального», між особистістю та «роллю», яку ця особистість змушена виконувати, між рівнем самооцінки індивіда та реальністю;

2) залежно від того, які сторони вступають у внутрішній конфлікт, виділяють такі основні види внутрішньоособистісних конфліктів: мотиваційний та моральний, рольовий та адаптаційний конфлікти, конфлікт нереалізованого бажання та неадекватної самооцінки невротичний конфлікт, який є результатом довготривалого «простого» внутрішньоособистісного конфлікту.

3) внутрішньоособистісні конфлікти поділяють на ті, що виникають у результаті переходу об'єктивних протиріч у внутрішній світ людини (моральні, адаптаційні, рольові конфлікти) та ті, що виникають внаслідок внутрішніх протиріч особистості та передають ставлення до навколишнього середовища (мотиваційні конфлікти, конфлікти неадекватної самооцінки);

4) внутрішньоособистісний конфлікт не виникає без впливу на особистість навколишнього середовища, в тому числі і соціального.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анцупов А.Я. Конфликтология: Учеб. для вузов. / А.Я. Анцупов, А.И. Шипилов. – М.: ЮНИТИ, 2000. – 551 с.
2. Василюк Ф.Е. Психология переживания. / Ф.Е. Василюк. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 200 с.
3. Донченко Е.А. Личность. Конфликт. Гармония. / Е.А. Донченко, Т.М. Титаренко. – К.: Политиздат, 1989. – 172 с.

4. Леонтьев А.И. Деятельность. Сознание. Личность. / А.И. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1977. – 158 с.
5. Мерлин В.С. Социально-типологические свойства личности в психологическом конфликте // Личность и неврозы. / В.С. Мерлин. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1960. – 425 с.
6. Мясищев В.Н. Личность и неврозы. / В.Н. Мясищев. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1960. – 425 с.
7. Столин В.В. Самосознание личности. / В.В. Столин. – М.: Изд-во МГУ, 1983. – 284 с.
8. Файзуллаев А.А. Мотивационные кризисы личности // Психологический журнал. / А.А. Файзуллаев. – 10. - 1989. – №3. – С. 23-31.
9. Фанталова Е.Б. Диагностика и психотерапия внутреннего конфликта. / Е.Б. Фанталова. – Самара: Издательский дом БАХРАХ – М., 2001. – 128 с.
10. Чистяков С.А. Внутрішньоособистісні конфлікти та особливості їх профілактики і психокорекції у курсантів вищого військового навчального закладу: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.09. / С.А. Чистяков. – Хмельницький, 2003. – 18 с.
11. Шапарь В.Б. Влияние коррекционной работы практического психолога на разрешение внутрличностного конфликта / В.Б. Шапарь. // Конфлікти в суспільстві: діагностика та профілактика: Тези 3 Міжнар. наук.-практ. конф. – Київ-Чернівці, 1995. – С. 106-107.

АННОТАЦИЯ

ИССЛЕДОВАНИЕ ВНУТРИЛИЧНОСТНЫХ КОНФЛИКТОВ ЛИЧНОСТИ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ НАУКЕ

В статье освещаются результаты рассмотрения исследований внутриличностных конфликтов с позиций отечественной психологической науки. Изучение внутриличностных конфликтов, выработки средств психологической защиты от них остается актуальной в современной отечественной психологической теории и практике. При использовании методов теоретического анализа, сравнения, обобщения рассмотрены понятия, виды и условия возникновения внутриличностных конфликтов. Отмечено, что внутриличностный конфликт может возникнуть при условиях: раздражитель, действующий на организм слишком сильным, задача очень сложная и организм не в состоянии адекватно прореагировать; одна или другая тенденция (влечение) индивида может определиться через внешние запреты, противодействие социальной среды и сформированности у личности социальных установок и навыков; в поведении личности сталкиваются две противоположно направленные, мощные тенденции, которые отрицают друг друга. Выделены виды внутриличностных конфликтов: мотивационный и моральный конфликты, конфликт нереализованного желания или комплекса неполноценности, ролевой и адаптационный конфликты, конфликт неадекватной самооценки, невротический конфликт. Представлена характеристика указанных видов внутриличностных конфликтов. Проанализировано внутриличностный конфликт как мотивационный конфликт, конфликт мотивов; как ролевой конфликт, «конфликт ролей». Отмечено несколько видов внутриличностного ролевого конфликта: междуролевой конфликт, внутриролевой и конфликт отношение индивида к выполняемым ролям. Представлена характеристика внутриличностного нравственного конфликта, что рассматривается как противоречие, которое постепенно при условии неустранения развивается, углубляется. Рассмотрен внутриличностный конфликт в контексте формирования личности. Рассмотрены внутриличностные конфликты, которые делятся на те, что возникают в результате перехода объективных противоречий во внутренний мир человека (моральные, адаптационные, ролевые конфликты) и те, которые возникают в результате внутренних противоречий личности (передают его отношение к окружающей среде (мотивационные конфликты, конфликты неадекватной самооценки).

Ключевые слова: внутриличностный конфликт, мотивационный и моральный конфликты, конфликт нереализованного желания или комплекса неполноценности, ролевой и адаптационный конфликты, конфликт неадекватной самооценки, невротический конфликт.

SUMMARY

INVESTIGATION OF INTRAPERSONAL CONFLICTS OF PERSONALITY IN NATIONAL SCIENCE

The article is devoted to the investigations of intrapersonal conflicts from the stand point of national school of psychology in psychological studies. The investigation of intrapersonal conflicts, the development of psychological protective means remains relevant in modern national psychological theory and practice. With the help of the methods of theoretical analysis, comparison, generalization the notion, types and conditions for the appearance of intrapersonal conflicts have been scrutinised.

It has been pointed out that intrapersonal conflict can occur under the following conditions: the stimulus acting on the body is too strong, the task is very difficult and the body cannot respond adequately; this or that tendency (inclination) of the personality cannot be identified because of exterior prohibition, counteraction of social environment

and maturity of individual mindsets and skills; there are two colliding contradirectional, powerful trends, both of which influence each other, in the individual's behaviour.

The types of intrapersonal conflicts have been pointed out: motivation and moral conflicts, conflict unrealized desire or inferiority complex, role and adaptive conflicts, inadequate self-esteem conflict, neurotic conflict. The characteristic of the abovementioned types of intrapersonal conflicts has been presented. The intrapersonal conflict types: motivational conflict, a conflict of motives; as well as the role conflict, «conflict of roles» have been analysed. Several types of intrapersonal role conflict have been mentioned: the conflict among roles and inside role conflict and the individual attitude towards the roles. The characteristics of moral interpersonal conflict has been presented, which is considered as a tension, constantly developing and deepening, if not cured. The intrapersonal conflict in the context of the individual's formation has been analysed. The intrapersonal conflicts have been scrutinised, which are divided into those arising from the transfer of objective tension into the inner world (moral, adaptation, role conflicts) and those arising from the internal tensions of personality and transmit his/her attitude to the environment (motivational conflicts of inadequate self-esteem).

Key words: intrapersonal conflict, motivation and moral conflicts, conflict unrealized desire or inferiority complex, role and adaptive conflicts, conflict of inadequate self-esteem, neurotic conflict.

УДК 94(477)"1917–1921"(045)

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ БУДІВНИЦТВО ДОБИ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (1917–1921 РР.) В РАДЯНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

СТОПЧАК М.В.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У сучасних умовах, після багатьох років панування тоталітарної комуністичної ідеології, культурне та духовне життя українського народу в 1917–1921 рр., активно переосмислюється. Українські історики, відкинувши стереотипи минулого, створюють наукову концепцію історії української культури. Разом з тим, аналіз сучасних вітчизняних істориків з даної проблематики засвідчує, що вони ще не повною мірою позбулись впливу радянської історіографії. Мають місце спроби запозичувати з неї застарілі, заідеологізовані оцінки і висновки, що призводить до перекручення реальної картини діяльності українських урядів у сфері національно-культурного будівництва за доби національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. У зв'язку з цим, постає необхідність наукового історіографічного осмислення методологічних підходів радянської історіографії до висвітлення даної проблеми.

Мета. Мета представленої статті полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу праць радянських істориків виявити методи інтерпретації ними національно-культурного будівництва в роки Української революції 1917–1921 рр.

Методологія. Стаття ґрунтується на методологічних принципах історизму, об'єктивності, системності та спадкоємності, які передбачають виявлення та всебічне вивчення джерельного масиву з урахуванням історичного контексту його формування. При розв'язанні поставлених завдань використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: історіографічного аналізу та синтезу, історико-порівняльний, хронологічний, ретроспективний та ін.

Результати. У процесі дослідження простежені характерні тенденції нагромадження й узагальнення фактичних знань радянськими істориками щодо національно-культурного будівництва в роки Української революції 1917–1921 рр.; з'ясовано еволюцію концептуальних підходів до теми в радянській історіографії; виділені основні елементи понятійно-категоріального апарату, що використовувався радянськими дослідниками в процесі висвітлення даної теми; показаний негативний вплив ідеологічних і політичних стереотипів на розвиток об'єктивних знань щодо цієї проблеми.

Наукова новизна. Вперше на основі комплексного підходу проаналізовано стан вивчення національно-культурного будівництва доби визвольних змагань в Україні (1917–1921 рр.) в радянській історіографії, виявлено систематизовані і досліджені історіографічні джерела з цієї проблеми. Здійснений історіографічний аналіз дозволив поглибити розуміння концептуальних підходів та прийомів, що використовувались радянськими істориками при висвітленні досліджуваної теми, довести, що їх інтерпретації даної проблеми були заідеологізованими і необ'єктивними.

Практична значимість. Виявлені концептуальні підходи радянських істориків при висвітленні діяльності українських урядів у сфері національно-культурного будівництва в роки Української революції 1917–1921 рр. орієнтують сучасних дослідників на відмову від заідеологізованих радянських штампів при висвітленні не тільки даної проблеми, а й багатьох інших недостатньо досліджених або сфальсифікованих у історичній науці проблем української історії.

Ключові слова: радянська історіографія, Українська революція 1917–1921 рр., національно-культурне будівництво, «Просвіта», «Всеукраїнська учительська спілка».

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>